

سرخن

سهم علوم دوره اسلامی در شکل‌گیری دانش و فناوری جهان امروز و نقش دانشمندان ایرانی در پیدایش و درخشش علوم دوره اسلامی چشمگیر و انکارناپذیر است. از این رو تاریخ علم برای ایرانیان علاوه بر آنکه موضوعی نسبتاً جوان، چندبعدی و جذاب و پیوندگاه علوم دقیق و علوم انسانی است، اهمیت ملی و عقیدتی هم دارد. نخستین پژوهش‌ها در تاریخ علوم دوره اسلامی را عمدتاً خاورشناسان و سپس تاریخ‌نگاران علم در غرب و در شوروی پیشین انجام دادند. آنها علاوه بر احیای بخشی از میراث علمی ایران و اسلام، ضمن آثار خود الگوهایی برای این گونه پژوهش‌ها عرضه کردند. در ایران هم کسانی چون غلامحسین مصاحب، ابوالقاسم قربانی، احمد آرام، امیرهوشنگ اعلم، احمد بیرشک، جلال‌الدین همائی، سیدجلال تهرانی و پرویز شهریاری کارهای ارزنده و پیشگامانه‌ای در این حوزه انجام داده‌اند. ولی کاربرد این پژوهش‌ها از لحاظ تقویت حس هویت ملی و دینی و ایجاد دلستگی به سرزمین، مردم و فرهنگ ایران (که از جمله می‌تواند مهاجرت مغزها را کاهش دهد) با چند مشکل رو به رو بوده است:

– اغلب کارهای پژوهشگران خارجی که به زبان‌های دیگر (بیشتر انگلیسی، آلمانی و روسی) بوده، به فارسی برگردانده نشده است.

– بیشتر آثار علمی دانشمندان ایرانی به عربی که زبان علمی مشترک سرزمین‌های اسلامی بود نگاشته شده و برای خواننده ایرانی امروزی تقریباً بی‌فایده است.

– مشکل سوم دشواری و تخصصی بودن مطالبی است که در این زمینه منتشر می‌شود. آنچه از دستاوردهای علمی دانشمندان دوره اسلامی، اگر چه به فارسی، منتشر می‌شود به علت دشواری‌های زبانی و تفاوت در شیوه نگرش و اصطلاحات به کار رفته در آنها، به‌سادگی قابل فهم و استفاده نیست. معمولاً در بهترین شرایط، خواننده امروزی به کمک توضیحات مصحح یا مترجم، تنها در حوزه‌ای که خود در آن تخصص، یا به آن اشتغال دارد ممکن است مطلبی را بخواند و از آن بهره بگیرد. حتی به کارگیری نتایج این پژوهش‌ها در غنی‌سازی کتاب‌های درسی با وجود اهمیتی که داشته، موفقیت‌آمیز نبوده است.

هدف نخست از انتشار مجله میراث علمی اسلام و ایران کمک به رفع این مشکلات است. اگر رسالت اصلی مجله‌ای چون تاریخ علم را (که در پژوهشکده تاریخ علم دانشگاه تهران منتشر می‌شود) کمک به احیای میراث علمی دوره اسلامی بدانیم، رسالت اصلی مجله میراث علمی اسلام و ایران

کمک به شناساندن این میراث و آگاهی رسانی در این حوزه به دانشجویان، معلمان، مهندسان، پزشکان و سایر ایرانیانی است که با مباحث علمی سر و کار یا به آنها علاقه دارند. امید است پژوهشگران جوان تاریخ علم با تولید مقالات ارزشمند به پیشبرد اهداف مجله کمک کنند. میراث علمی به خصوص از این امر به گرمی استقبال می‌کند.

بر ما روشن است که با این هدف «سهل و ممتنع» وظیفه دشواری بر عهده گرفته‌ایم. ولی ضرورت این کار از یک سو و رشد امیدبخش آموزش و پژوهش تاریخ علم در ایران طی ده سال اخیر، ما را به گام نهادن در این راه ترغیب و تشویق کرده است، تا خود راه بگوئید که چون باید رفت. میزان پیشرفت و کارایی ما علاوه بر شرایط حاکم بر امر نشر و تلاش اصحاب مجله، به حمایت و همکاری و راهنمایی خوانندگان؛ و همگامی و همفکری اهل پژوهش در این حوزه بستگی دارد. چشم به راه دریافت نظرات و همکاری‌های شما هستیم.

تهران - پاییز ۱۳۹۱

